

6 programov zelenega razvojnega preboja

Slovenija ima vse možnosti za zeleni razvojni preboj. Dobro izhodišče zanj lahko ustvarimo s šestimi vitalnimi programi:

- prehranska samooskrba s poudarkom na zdravi hrani in ekološki pridelavi;
- vrednostna veriga predelave lesa;
- energetska prenova javnih in zasebnih zgradb;
- prehod na obnovljive vire energije;
- modernizacija železniškega omrežja s poudarkom na drugem tiru in primestnih povezavah ter
- gospodarnost z viri s poudarkom na snovni učinkovitosti.

Danes je pomembno graditi na tistem, kar imamo skupnega. Za 6 programov zelenega razvojnega preboja smo zaznali visoko stopnjo družbenega soglasja, saj razvojni preboj omogočajo na način, ki nas vrača v večje družbeno in okoljsko ravnovesje:

- Podpirajo prehod v nizkoogljično družbo (zmanjšujejo izpuste toplogrednih plinov in manjšajo odvisnost od fosilnih goriv, kar zmanjšuje tveganja v zvezi z pričakovanim dvigom cen ogljika in fosilnih energentov ter hkrati povečuje konkurenčnost slovenskega gospodarstva).
- Izhajajo iz slovenskih strateških virov in priložnosti.
- So regionalno uravnoteženi.
- So usmerjeni v rešitve in ne ustvarjajo novih problemov.
- Prinašajo priložnosti za nova delovna mesta, ponujajo priložnosti za ustvarjanje dodane vrednosti in inovacijske preboje.
- So projekti "ekonomije smisla", saj odgovarjajo na temeljne izzive našega časa in potrebe prihodnjih generacij.
- Imajo potencial mobiliziranja ne le strankarskega soglasja, temveč spodbujanja sodelovanja vseh sektorjev družbe: zasebnega, javnega, nevladnega in raziskovalno-akademskega.

1. Prehranska samooskrba

Preskrba z ekološko pridelano hrano iz lastnih virov lahko ob pretresih v močno naftno odvisnih globalnih oskrbovalnih sistemih že v bližnji prihodnosti postane ključna za preživetje, hkrati pa prispeva k strateško pomembni ohranitvi enakomerne poseljenosti državnega ozemlja in regionalni koheziji. Trajnostna lokalna samooskrba je učinkovit mehanizem za zmanjšanje transporta in energetske potratnosti v procesih proizvodnje in porabe. Hkrati pa pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, ki je skupaj s preprečevanjem genskega onesnaževanja pomemben ukrep preprečevanja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje ter osnova prehranske suverenosti. Spodbujanje ekološke pridelave visoko kakovostne hrane, katere tržna zanimivost in dodana vrednost nenehno raste, pa je gotovo tudi najučinkovitejši mehanizem za zaščito kmetijskih zemljišč.

2. Vrednostna veriga predelave lesa

Slovenija je dežela gozdov, saj ti pokrivajo okrog 60 % naše države. Les je naša edina gospodarsko pomembna surovina in zaradi premajhne izkoriščenosti predstavlja veliko priložnost in primerjalno prednost za Slovenijo. Gozd in les sta obnovljiva ter zato v središču trajnostnega razvoja nasploh. Gospodarski gozd je najbolj učinkovit ponor CO₂, lesna industrija pa je energetsko samozadostna industrija brez odpadkov, saj je za predelavo uporaben tudi les slabše kakovosti, les najslabše kakovosti pa kot energent. Les je vsestranska surovina, material in gradivo. Ustrezna vlaganja v raziskave in razvoj, razvojno prestrukturiranje lesnopredelovalne industrije s prehodom na doseganje dodane vrednosti na osnovi znanja in inovativnosti ter spodbudni ukrepi zelenega javnega naročanja lahko odprejo številne priložnosti za nova delovna mesta v gozdarstvu, lesarstvu, papirništvu in oblikovanju. Lesnopredelovalna dejavnost je naša slabo izkoriščena priložnost za razvoj podeželja. Gozdovi so tudi izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost in po zaslugi slovenske tradicije trajnostnega gospodarjenja z gozdovi je večina območij Natura 2000 prav na gozdnih površinah.

3. Energetska prenova zgradb

Energetska prenova zgradb predstavlja za Slovenijo največjo priložnost za povečanje učinkovitosti rabe energije. S tem povezano zmanjšanje porabe fosilnih goriv lahko ključno prispeva k doseganju mednarodno zavezujočih ciljev glede zmanjšanja izpustov toplogrednih plinov ter zmanjšanju odvisnosti od uvoza energentov. Okoli 40 % skupne energije v Evropi porabijo stavbe, zato tudi evropska zakonodaja energetsko učinkovitost stavb postavlja kot prioriteto. Realno je izboljšanje energetske učinkovitosti celotnega stavbnega fonda nemogoče doseči v kratkem času. Povezano je tudi s sorazmerno visokimi stroški. Vendar imajo vlaganja v energetsko prenavo stavb pomemben multiplikativen učinek: dolgoročno zmanjšujejo stroške bivanja, zmanjšujejo izpuste CO₂ in vplive na podnebne spremembe, zmanjšujejo energetsko odvisnost, poleg tega pa odpirajo priložnosti za številna delovna mesta v proizvodnji gradbenih materialov in elementov ter izvedbi del ob uporabi domačih materialov. Toplotno dobro zaščitene stavbe postanejo primerne za uporabo obnovljivih virov energije, ki so brez izpustov in neizčrpni.

4. Prehod na obnovljive vire energije

Slovenija se nahaja v času staranja energetske infrastrukture in obstoječi objekti bodo potrebovali zamenjavo. Konkretno termoeenergetske objekte in jedrsko elektrarno lahko postopno nadomestimo z obnovljivimi viri energije s ciljem, da bomo dolgoročno vso energijo pridobivali iz trajnostnih obnovljivih virov energije. So pomemben vir primarne energije v Sloveniji, povečevanje njihovega deleža pa je ena od prioritete energetske in okoljske politike države, saj to prispeva k povečani zanesljivosti oskrbe z energijo, povečani konkurenčnosti gospodarstva, zmanjšanju primanjkljaja na tekočem računu plačilne bilance, regionalnemu razvoju in k večjemu zaposlovanju. Delež obnovljivih virov energije v Sloveniji je v letu 2008 znašal 14,3 % skupne rabe energije, do leta 2020 pa je Slovenija zavezana k doseganju 25% deleža obnovljivih virov energije v končni rabi energije. Kljub temu, da obstaja cela vrsta gospodarskih, okoljskih in zdravstvenih razlogov za doseganje in preseganje tega cilja, bomo ta cilj morali doseči tudi zato, da ne bo potrebno plačevati kazni zaradi nedoseganja nacionalnega cilja v okviru zaveze EU (20:20:20).

5. Modernizacija železniškega omrežja

Slovenija je preplavljena z osebnimi in tovornimi vozili. Cestni tranzitni tovorni promet vse od vstopa Slovenije v EU nezadržno narašča. Javni prevoz po cestah in železnici pa je vse manj donosen in njegov obseg se zmanjšuje. Škodljive učinke cestnega prometa, kot so energetska neučinkovitost, naraščajoča obremenitev okolja in cestne infrastrukture, nizka stopnja prometne varnosti, pa tudi negativni vplivi na kakovost življenja prebivalcev, je mogoče učinkovito zmanjšati s podporo prevozom po železnici. Slovenska železniška infrastruktura je bila v obdobju izgradnje avtocest investicijsko zapostavljena. Visok standard javnega prometa je merilo razvitosti države, zato mora biti tudi cilj Slovenije vzpostavitev kakovostnega, učinkovitega in integriranega železniškega prometa, ki bo konkurenčen cestnemu motornemu prometu in bo zagotavljal ustrezno raven mobilnosti na ekonomsko, okoljsko in socialno najprimernejši, t.j. trajnostni način.

6. Gospodarnost z viri

V 20. stoletju se je črpanje materialnih virov povečalo za 34-krat. Danes vsaka oseba v EU porabi 16 ton materialnih virov letno, od katerih se 6 ton zapravi, polovica od tega gre na odlagališče. V Sloveniji smo glede snovne produktivnosti zelo neučinkoviti, za enoto ustvarjenega BDP porabimo več naravnih virov, kot je povprečje v EU in se s stališča konkurenčnosti dolgoročno postavljamo v izredno negotov položaj. Učinkovita uporaba virov je v tem smislu vse manj okoljski izziv in vse bolj osnovni pogoj za doseganje konkurenčnosti podjetij, tehnologij, gospodarstev in blaginje prebivalcev. Potrebujemo razvoj, ki bo temeljili na manjši porabi virov pri proizvodnji, zmanjšani potrošnji primarnega blaga ter na ustvarjanju poslovnih priložnosti in delovnih mest v dejavnostih, ki bodo omogočale doseganje zastavljenih ciljev. Slovenija bi morala zmanjšati obdavčitev dela ter to nadomestiti z višjimi dajatvami za onesnaževanje in uporabo virov ter zagotoviti sveže pobude, s katerimi bo potrošnike prepričala, naj se odločajo za izdelke, ki so gospodarni z viri.